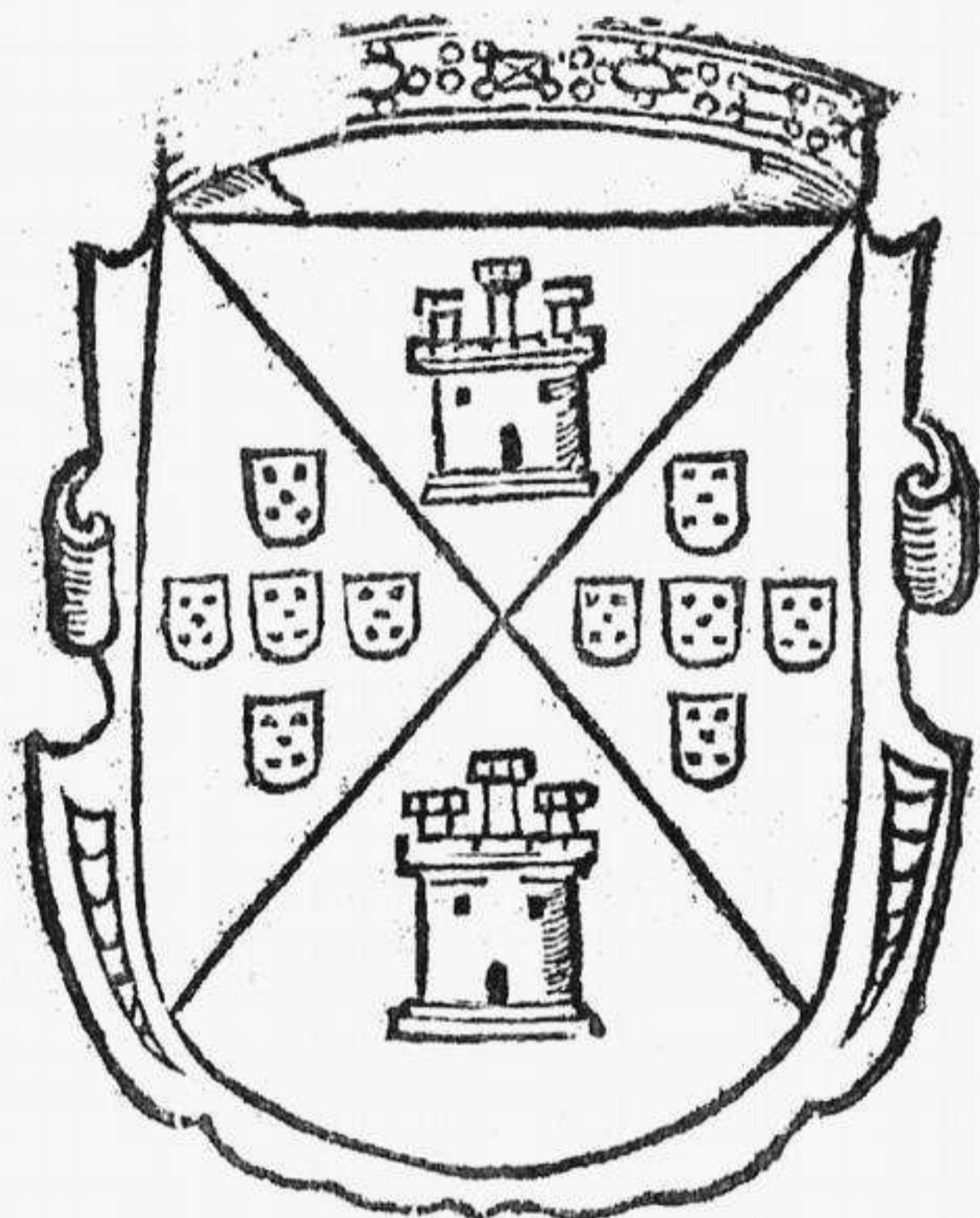

DOCTORI
IOANNIDESOSA

Sotomayor, Medico, ac
Chirurgo præstan-
tissimo.

DOCTOR SIMON RODE-
ricus Ramos de falsitate opinionis in ungen-
decapitis argēto vino, atq̄ de qualitate eius-
dem argenti vivi in confirmationem
sua verissima opinionis pau-
cula perscribit.

CVMLICENTIA.

D VPLICI NOMINE, DOC-
 tor amplissime, mihi gratissimæ, fuerunt
 tuæ rationes; vno quidem quod graui ad
 modum oneri, quod dudum imbecilibus humeris
 meis assummere volebam, te quoque validissimã
 manum admouisse conspexi altero quod in his,
 quæ à te antea edditæ sunt, paucula etiam dice-
 re tentarim; quæ litteratissimis hominibus, qualẽ
 te esse cognoui, placitura iudico; fecisti igitur me
 vt verum ingenuè fatear, ex tuis rationibus auda-
 ciorẽ; & meas mihi rationes plausibiliores ita red-
 didisti; vt tentare non sim veritus illas bonis viris
 Doctissimisq; hominibus perlegendas offerre.
 Placet enim tibi quod non admittam falsam, il-
 lam capitis inungendi opinionem ab aliqui-
 bus huius ciuitatis medicis insignibus probatam,
 quæ tantum abest vt sit bona, vt ab omni republi-
 ca expellendam veluti inutilem deceptoriam &
 omni penitus veritate carentem putem, longior
 autem fuerim, superfluòq; laborauerim, si perni-
 tiosa eorum dogmata velim sigilatim confutare,
 alioqui a Ioanne de Vigo, Falopio, Manardo, Fer-
 nelio, & alijs refutata; ad quos illi remittendi sunt
 qui veritatem in hac controuersia perfectè scire
 desiderant. Vt igitur tantam rem agrediar, iure
 iudicauì prius argenti viui qualitatem deprome-
 re; vt inde nostra clarior euadat disputatio: in qua
 sic me geram, vt prius argumenta probantia ar-
 gentum viuum calidum esse adducam: secundario
 aliqua proponam fundamenta, & cõclusiones ve-

ras statuam circa illius qualitatem: Tertio argumē-
tis satisfaciam: Quarto ex dictis corolarium edu-
cam, in quo breuiter probabo nullatenus caput in-
uengendum fore; quo finierur nostra cōtrouersia:
quæ utinam sit ad utilitatem nostram, ut inde me-
lius lue Gallicam possimus ab ægrotis penitus
extirpare.

Ad primam igitur nostri tractatus partem de-
ueniendo probatur. Primo argentum viuum calidum
esse: quidquid mouet, agit & humores con-
turbat, & expurgat, debet esse calidum; sic vide-
mus in medicamentis purgantibus, in quibus sem-
per caliditas reperitur: Sed argentum viuum hos
effectus causat: ergo argentum viuum calidum ne-
cessario debet esse, Probatur maior, quia contur-
batio, & commotio, sursumq; delatio medio fit ca-
lore, sicuti torpedio, quies, & deorsum ferri media
fit frigiditate; sed argentum viuum conturbat, ex-
purgat, atq; sursum ad caput, & palatum eleuat hu-
mores lue Gallica infectos: ergo necessario debet
esse calidum.

*Aristo. 4.
meth. c. 5.*

Secundo sic: proprium est caloris fundere, ac li-
quare, sicuti frigiditatis condensare & unire; sed
argentum viuum liquat gummositates, & lentos
humores in venis, & ambitu corporis contentos:

*Vide Vale-
rium con-
trouersia-
rum 5. &
Gal. 4. sim-
plicium.*

ergo argentū vinum calidū est, & non frigidum.
Tertio quidquid in se acrimoniā habet, calidū
est (secundæ enim qualitates primas insequuntur)
quia sapor acris, tenuis, & igneæ naturæ cum sit ex
calida, tenui, siccaq; materia nec alia consistere
potest.

3

potest; os acrimonia ferit, compungit, calefacit, sæpeq; etiam exurit, penetrat, meatus aperit, crassos humores extenuat, attrahit, & foras euocat vrinas menses & sudores mouet; sed argentum viuum maximam habet acrimoniam, & illam in humoribus inducit: ergo argentum viuum, cum hos omnes effectus causet, quos modo diximus, calidum necessario debet esse. Maior probatur ex Galeni authoritate quarto: simplicium, vbi ex varietate saporum varias educit qualitates. austera enim & stryphna à Grecis, à nobis acerba vocata, vt in qualitatibus actiuis non multum ab aqueis recedunt, ita in passiuis non parum discrepare credenda sunt, quemadmodum acida quæ si ex actè acida sint, frigida potius, quam calida putanda videntur; quæ autem ex actè dulcia sunt, calida modice esse nemo dubitabit: sicuti, amara quàm dulcibus calidiora tàm acribus esse minus calida, at quæ mixta ex varijs hiscè saporibus sunt promixtionis varietate mixtam quoq; temperaturam habere necessum est. Hoc esse verum patebit omnibus totum quartum librum simplicium medicamentorum lectitantibus & in confirmatione assumpti videantur verba Galeni scitati 8. cap. parum post principium §. rursum ad acres orationem vertamus ac primum ex actè ipsos calidos dicimus &c. vbi multos, varios que caloris effectus ab acri sapore procedentes connumerat, qui nostro argento viuo propter suam exuperantem acrimoniam conueniunt.

4. simplici
8. capite.
Vide Ioannem de Vi
go & Val
caçar pro
prio ca. 8.
de cura
mobi Gal
lici Parei
de lue ve
nerca lib.
18. cap. 13.

Quarto sic: penetratio est qualitas, quæ semper
A 3 calorem

calore insequitur: sed tanta est penetrationis vis argenti viui, vt si cerotum tibijs imponamus, semper, & paulatim ad palatum caput, & omne genus nervosum penetrat: ergo tanta penetratione, impossibile videtur, quod argentum viuum non sit maxime calidum.

*Vide Fernelium de
obditis re
um causis
lib. 2. cap.
18. infir-
ne.*

Quinto agilitas, motusque ille celerrimus est passio quæ semper nimium consequitur calorem; sed tantam in se habet argentum viuum agilitatem, vt formam viuentem, quem moueat, habere videatur. ergo ista agilitas, & motus ab exuperante calore debet provenire, & non ab alia qualitate.

*Consilia-
tor differ-
entia. 151*

Sexto vis illa corrosiua quæ gingiuas erodit, & exulcerat, nullo modo a frigiditate, sed a calore debet provenire. ergo saltem aliquas partes debemus concedere calidas, a quibus tenuitas, visque corrosiua procedit, vt inquit. Conciliator, qui duplicem naturam argento viuo tribuit, terream quandam & sulphuream; aqueam alteram: qua propter duas qualitates attingit, secundum duas naturas quibus potitur, & gaudet.

Septimo probant suam opinionem auctoritate Galleni Abi: Aliabatis, Rasis Aris. Constantini Iachini, Nicolai Massæ, & aliorum aperte tenentium argentum viuum calidum esse: nituntur fortasse rationibus & argumentis iam supra adductis.

Hæc sunt argumenta quæ probare videntur argentum viuum calidum esse pro quorum responsione aliqua prius supponenda sunt

Primo supponendum est, cotidianam nos doce

re experientiam varios effectus nobis manifestos quorum instrumentalem efficientem causam nobis ignotam esse manifestè videmus voco instrumentalem qualitatem illam; media qua agens principale effectus attingit (quas enim interra videmus res varias, quis non miratur? quis eorum causas agnoscat? quis effectus per cognitos habet; quis aëris immensi miracula perspicit, aut explicata tenet? quis variorum operum & mirabilium effectuum naturas, & supra terras, & interris non intuetur, & in admirationem protrahitur? quis immensas terræ voragines? quis ædas aëris pestes earumque causas planè intellectas habet? quis exercituum hominum in aërea regione interse pugnantium rationem reddet? quis est, qui, inquam, neget omnia hæc magnam habere admirationem & eorum rationem non posse ministrari? quis enim non videt, & admiratur Vasti Oceani naturam; qui mirabilis inter duos lunæ exortus affluit, bisque in alveum redit, eiusque singulorum dierum incessanter fluxus & refluxus; quid de admirandis fluminibus, & fontibus, qui modò hic frigida modo illic calida scaturiunt; non nulla etiam maria diuersas aquas calidas, frigidas, puras impuras, salvas, & dulces in eodem alveo habere non miratur? quis magnetis, aliorumque lapidum, & medicamentorum purgantium qualitatem (vt philosophia debetur) ad unguem percallere potest? quis rerum mirabilium, quas Plinius in libris de naturali historia refert, naturam poterit ostendere? quare necessitate con-

victi quandam multis rebus qualitatem incognitam & indiscibilem tribuere debemus, media qua effectus varios & miraculosos produci conspiciamus.

Secundo supponendum est tanquam certum & firmum, quod postea probabo, argentum viuum esse venenū, & malefica ocultaq; qualitate animā tibus omnibus summē aduersari, atq; eorū substātiā discipare & putre facere, non pondere nec grauitate (vt male quidam) nec propter impotentiam ad actuationem: nam sic omne graue, & quod minimē actuari potest ā nostro calore, venenum esset, sicuti aurum, argentum. & alia metalla quę nulatenus propter pondus & impotentiam ad actuationem venena dici possunt.

*Jacobus
Grauinus
lib. de venenis
cap. 1.*

Pro qua veritate confirmāda, & stabili reddenda sciendum est venena omnia triplici natura constare. Prima proprietas occulta appellatur, quę specificę cuidam & occultę quatuor elementorum mixtioni innitur; secunda est quę vim suam inqualitatū excessu exercet. Tertia est & omnium maximē periculosa, quę, & si quantitate sit minima, subito cum intra corpus fuerit assumpta, & actuata, parua mora interposita pestifera infert accidentia, quam proprie venenum appellat Auicenna lib. 2. de medicamētis cordi conferentibus. Hoc enim proprium habent non ob excessum caloris, frigiditatis, humiditatis, vel siccitatis, sed ob peculiarem quandam malignitatem, quam nō solum ex peculiari, & occulta elementorum mixtione

5
tione contraxerunt, sed (vt aliqui putant) ex ali-
cuius signi cœlestis influxu propter materię dispo-
sitionem acceperunt, nihilominus qualitatibus
suis innituntur, & sustentur: cuius generis est ar-
gentum viuum, quod & si ad frigiditatem vergat
& illa sit manifesta qualitas suæ formæ conserua-
tiua, tamen ex modo mixtionis elementorum, &
ex influxu Cœlesti quandam malignam, specifi-
camq; qualitatem adeptum est, qua nobis, & om-
nibus animantibus etiam paruulis, vt pediculi sunt,
toto genere deleterium sit.

Tertio supponendum est sicut dantur varia me-
dicamenta quę certis & determinatis partibus ma-
gis proficiunt vt absintium ventriculo & iecori,
caparri lienī & inter medicamenta expurgantia
Rhabarbarum maiorem cum iecore familiaritatē
habet quā cum alijs partibus, agaricum cum ven-
triculo, carthamum cum pectore & sic de alijs, sic
dantur varia venena quę certis determinatisq; par-
tibus magis sunt obnoxia vt cantharides vesicę le-
pus marinus pulmonibus, imo quod magis est in-
ter venena quędam sunt quorum symptomata
primū vel incerebro, vel iniecore, vel in corde
in conspectum veniunt, vt de Iuschiamo legitur
qui statim percerebri læssi symptomata cognosci-
tur. quemadmodū ephemerī colchici per alui flu-
xum in quo excrementa, similia loturę carnis ref-
center mactatę apparent sic argentum viuum quā-
dam antipathiam cum toto genere neruoso habet
vt eius temperamentum destruat maligna sua qua

litate resoluta que temperamento & tanta frigiditate inducta vt nec feбри ardenti caleat, & ita paralisis apoplexiæ aliorumq; frigidorū affectuū est causa: que frigiditas meo videri nō est solū propter frigiditatē argenti, cū ipsum tantam frigiditatem non habeat vt calorem natium possit deuincere & eius loco tam intensam introducere frigiditatem.

Nec etiam propter calorem corrumpentē dissipantem & resoluentem (vt male quidam) quia, si a calore corrumpente fieret cur partibus extra applicatum tanta fricatione ipsas non corroderet, & maximē exulceraret; sicuti calx, sandaraca, & auri pigmentum.

Nec valet, si dicant; quōd sandaraca, & calx actuantur a calore partium externarum, minimē verō argentum viuum: quantam hæc responsio falsitatem habeat probatur, quoniam impossibile est, quod effectus argenti viui appareant, & quod non sit actuator at in illis qui inunguntur effectus apparēt videlicet illa pernitiōsa & maligna symptomatata atq; illa totius corporis conturbatio, & evacuationes per sputum per aluum, per sudorem & per resolutionē: ergo necessario debet esse actuatorum; si ergo est actuatorum & opera illius a calore fiunt, quare tanta fricatione cutim & carnes, quas penetrat, nō exulcerat nimia sua caliditate? quod præstat allium, & piper, calx, & alia quæ non tantum habent calorem, sicuti ipsi afferunt argentum viuum habere.

Quar?

Quarto supponendum est duas argenti viui differē-
 ferentias constituendas fore, natiuum vnū & pu-
 rum, quod in uenis fodinarum argēti viui inueni-
 tur: alterum factitium cuius componendi ratio-
 nem Dioscorides lib. 5. docuit. nostra igitur con-
 trouersia nō est nisi de puro argēto viuo, quale in
 sua minera reperitur, non verò de calcinato &
 factitio (vt proprio Valeriolæ vtar verbo) quod
 propter calcinationem & variam eius compositio-
 nem adurendi qualitatem consequutum est.

*Valeriola in
suis observa-
tionibus in
illo qui sub-
limatum
assumpsit.*

His sic constitutis; veniamus modò ad secundā
 nostri tractatus partem, in qua conclusiones sta-
 tuamus circa qualitatem ipsius argenti viui. Sit pri-
 ma conclusio. Argentum viuum nullo modo ca-
 lidum & siccum est, sed frigidum & humidum
 hanc conclusionem expræssè tenet Abi. 2. canonis
 capite de argento viuo, Albertus Magnus lib. de
 mineralibus proprio capite Guillelmus Placētinus
 5. suæ chirurgiæ, Mathiolus etiam extremè frigi-
 gidum & humidum esse scripsit & sua frigiditate
 humores corporis congelari & humiditate putre-
 faciente infici quo fit vt qui id assumpserunt sædū
 ex ore halitum reddant; tenet eandem sententiam
 Libabius lib. 1. commentationum metallorum &
 multis alijs in locis.

1. Conclusio

Huius conclusionis primam partem, præter
 authoritates, rationibus & experiētijs confirma-
 tur: quod stupefaciendo dolorem sedat frigidum
 debet esse at argentum viuum hoc prestat: ergo
frigidum est.

Et confirmatur quia in emplastris appositum inhibet pustularum inflammationum biliosarum acrimoniam: ergo non nisi frigiditate potest id efficere. Mitto etiam quod repercussivum est, ut late & Doctissime Doctor Sosa probat in suo tractatu de argento viuo, & nos suo loco probabimus.

Secundo quod capiti, ossibus, nervis, dentibus, & spinali medullæ contrarium, & inimicum est, debet esse frigidum; sed argentum viuum omnibus his partibus aduersatur; ergo frigidum est.

*Frigidum
inimicum of
sibus dentibus
nervis
& spinali
medulla in
quit Hippo:
g. apbo. 28.*

Maior est Hippocratica sententia certissima, minor probatur experientia cotidiana in fossoribus minarum argenti viui, qui paralisi, tremore, & apoplexia (qua multi interimunt) corripuntur, & in illis qui vehementer inunctionem acceperunt tremuli redduntur, dentes & a suo proprio loco multo- ties excedunt: ergo necessario frigidum debet esse.

Præterea Tertio ortum suis principijs debet attestari sed argentum viuum & componitur ex plumbo, & alijs metallis, quæ frigida sunt, ut Libabius in suis opusculis, & omnes alchimistæ fatentur: ergo frigidum est. Quod si huic argumento respondeas, hoc non semper esse perpetuum, cum calx viua ex silice & materia lapidea constet quæ frigida est & tamen causticum & nimium calorem in se continet.

Facile huic argumento respondetur, calcis calorem in calcinatione & nimia ignis concrematione fuisse adquisitum & introductum quod sæpe quotidiana experientia videmus in medicamentis calcinatis empyreuma, vi ignis derelinqui quod

non

7

non amittit, quin potius ipso causticam potentiam acquirit; non sic argentum viuum purū quod nullatenus igne calcinatum est.

Quarto sic arguitur; si argentum viuum calidū esset non ita igni aduersaretur vt tāto pondere sursum eleuetur contra eius naturam contrarium fugiens, & ita auro esset familiare quod est frigidū vt ipsum vbiq; quærat quod naturaliter facit propter eius conseruationem, & prohibendam corruptionem; at si calidum esset a suo simili non fugeret & contrario appeteret conseruari; nam sic leges bonę philosophiæ præuerterentur: ergo frigidum est & non calidum.

Quinto de ratione frigiditatis est quod liquida fluida que concreseat, & congelet, sicuti caloris quod ipsa fundat & liquet; at illud præstat argentum viuum sua frigiditate cum maligna qualitate cōiuncta hoc verò minimè propter calorē, sed aliā ob causam, vt postea probabo: ergo frigidum est: Maior est Aristotelis doctrina confirmata & certissima: minor probatur Abicenæ autoritate, qui experiētia in Simia quę argentū viuū ebiberat, sanguinem circa cor concretum esse inuentum, dissecto cadauere, affirmat. Et Consiliator quandam affert historiam Pharmacopolæ cuiusdam, qui febrilis sitis restringendæ causa ex hausto argenti viui pleno vasculo, quod primū se obtulerat, aquam sub esse ratus, paucis posthoris interiit; & dissectis visceribus, sanguis circa cor congelatus fuit repertus.

*Aristoteles
lib. 4. Meteor.
lib. 2. ca. 5.*

Reynerius
Selenadrus
de fontium
temperatu-
ris cap. 5.

Sexto scimus & cotidie repertū inuenimus sulphureas aquas actuali caliditate fulciri: vt refert Reynerius aliquos viflos fuisse fontes sulphureos qui mixtionem argenti viui habebant frigidos ac-
tufcaturire; quod nullam propter aliam rationem contingere dicendum est, nisi quia frigiditas argenti viui caliditatem sulphuris deuincens, ip-
sas aquas sua qualitate infectas frigidas reddit.

Secunda pars huius conclusionis, scilicet quòd fit humidum probatur quia humiditate cirrosos humores concretionesq; dissoluit & liquat non calore vt in thophaccis nodosisque tumoribus apparet quin etiam inuncti maximè fætidum anhelitum expirant non alia ratione nisi quia humores obuios summa sua humiditate putrefacit.

Multas alias rationes affert Doctor Sossa in opusculo nuper in lucem eddito de argenti viui natura videlicet quia ponderosum est colore aluo lucido & aquoso, saporeque insipido & eius figura istar grandinis & eius nomenclatura iddem ostēdit; dicitur enim Idrargyrō, hoc est argentū aquosum sed, aqua frigida est & humida ergo & ipsum argentum.

Secunda conclusio; vi quadam, occultaq; proprietate argentū viuum morbo Gallico contrariū est. Hæc conclusio probatur hac ratione; contraria contrarijs è corpore debent extirpari, sed qualitas morbi Gallici, qua totam Massam sanguinariam & iecur inficit non est manifesta sed occulta; ergo alia qualitate occulta debet extirpari; Maior
est

est Hippocratis auctoritate, & omnibus ut axioma, & verum principium certissima: minorem probare mitto quia nullus reperietur qui id esse verum non fateatur unde necessario si argentum viuum penitus Gallicam luem e corpore extirpat, illud qualitate occulta & non alia debet efficere.

e. apbo.

Quod si dicas; non esse necessarium, ut occulta morbi Gallici qualitati primo & perse contrarietur, sed sat est quod ex accidenti illi aduersetur, quatenus evacuat humores lue Gallica infectos: contra sic insurgo.

Si ex accidenti hoc efficeret; quodlibet medicamentum expurgans crassos, lentosq; humores, quos hæc qualitas magis attingit; luem Gallicam sanaret; sed nullum reperitur medicamentum expurgans præter argentum viuum Guaiacum chinam smilacem asperam &c, & alia huius conditionis, quæ omnia eandem habent occultam proprietatem, malignam iccoris, Massæq; sanguinariæ intemperiem corrigendi: ergo occulta proprietate id valet efficere.

Præterea Rhabarbarum attrahit bilem carumum & agaricum potuitam & menalagoga melancholiam: non quia calida, frigida, sicca, aut humida, sed, quia talia; hoc est quia habent proprietatem quandam occultam ad hosce humores e corpore detrudendos: ergo si argentum viuum humores Gallicos expurgat, non quia calidum, frigidum aut humidum id præstat sed quia tale; hoc esse verum probatur ex mirabili

argen-

Fernelius li.
de abditis re
rum causis
cap. 14. cir
ca finem.

argenti viui natura qua omnes effectus præter ra-
tionem nobis cognitam & appertam causare vide-
mus, quid de eius ponderositate qua pollet cum
qua necessario partiũ crassitudo debebat copulla-
ri; & adẽo est tenuiũ partium vt omnia vel durissi-
ma metallorum corpora subeat, penetret, atq; dis-
soluat; multa è corpore persudores dissipat quæ
dam purgatoria vi in aluum deturbat. Multamq;
pituitam ex ore prolicit quo circa ex accidenti de-
fecans vacuansq; symptomatum materiam nõ pa-
rũ succurrit, vt optimè ait Fernelius; quod nul-
lo modo tanto pondere id præstare posset nisi ali-
quid diuinum, & occultum intus delitesceret.

Quis etiam negabit antipathiam illam quã cum
toto genere nervoso vel (vt melius dicam) cum
omnibus partibus feminalibus nervis scilicet ossi-
bus, dentibus, spinali medulla, & alijs huiusce cõ-
ditionis, à potentia, viq; occulta promanare & in-
micitiam & auersionem quam cum igne habet ra-
tionibus manifestis poterimus deprehendere? mi-
nimè gentium; ignis enim vi argentum viuum na-
tura sua ponderosum superiora scandit, aurumq;
(si auro est adiunctus) deserere cogitur quo ipse
nihil est amicus.

Quinto. sim
pli. 18.

Tertia conclusio argentum viuum vim quan-
dam deleteriam toti nostræ substantiæ prorsus in-
fensam habet, hæc cõclusio expræssè est ad Galle-
ni mentem qui inter venena, quæ tota substantia
agunt, argentum viuum connumerat, cuius hæc
sunt verba: at sunt quæ tota essentia nobis contra-

ria

ria sunt; proinde si vel minimum eorum assumptum fuerit omnino laedet necesse est, ceu Dryopteris, & Pityo campe, & Tapfia, & Solanum manicum, & Hydrargiros, & fungorum non nulli, praeterea salia & fel venenatorum animalium: hec Gallenus eandem sententiam tenet Fernelius lib. 2. de abditis rerum causis. Manardus 14. epistolarum Iacobus Greuinus 2. lib. de venenis. Estq; ferè omnium neotericorum sententia quam probo his rationibus. Primo ea qualitas; quæ nec calore, nec frigore, nec humido, nec sicco interficit rectè venenosa & occulta dicenda est, hoc autem præstat argentum viuum: ergo venenosum est. Maior est certa: minorem probo; non calore, cum iam satis probatum habuerimus nullatenus esse calidum non frigiditate, nam si frigiditate id efficeret non nisi magna quantitate, cum intus assumpta frigida venena & largius ebibita quædam demerent, quædam mortem inferant, at leui pilorum fricatione argenti viui pediculi enecantur: ergo maligna qualitate: & cotidiana experientia docet pueros sola duorum granorum quantitate mortuos fuisse repertos vt inquit Laguna supra Dioscoridè proprio capite.

Fernelius lib. 2. de abditis rerum causis cap. 15. & Manardus 14. epist. 11. & Iacob. Greuinus 2. cap. 21.

Præterea congelationem illam, quam in sanguine causat quare a frigiditate sola nec a calore fieri dicendum est, nec ab vlla manifesta qualitate; cum multa si assumantur venena frigida in 4. gradu, & si in magna quantitate sumantur, mortem sitò causabunt sine sanguinis concretione, sed, ipso

C fluido

fluido & liquido in corpore permanente: ergo a
frigiditate non prouenit solum. Nec etiam a calo-
re dissipante sanguinis calorem & accidentaliter
& priuatiuè producentem frigiditatem; nam
quantò aliquid calidius est tantò melius & sitius ab
assumpto ipso sanguinè congelaret; sed ab assump-
to sublimato seu calcinato Hydrargiro quod ca-
lidissimum est, sandaraca, & auri pigmento nullo
modo sanguis congelatur & concrescit: ergo
non a calore. Nec a siccitate, & humiditate: cum
congelatio non possit fieri a similibus qualitatibus:
ergo necessariò ab aliqua maligna & occulta qua-
litate causatur.

Nec audiendus est Ambrosius Pareus, quem in
confirmationem suæ sententiæ contrarium asse-
rentes afferunt, qui multis experientijs probat
non esse venenum: vt videre est in historia a Ma-
riano narrata, qui inquit vissam sibi fuisse mulie-
rem, quæ certis de causis & affectionibus pluribus
vicibus sexqui libram hauserit, quam sine no-
xa per aluum reddebat & in illiaca collicaq; pas-
sione valde profuisse asserit: & Antonius Mussa
ipsum argentum pueris vermibus moribundis ex-
hibet: quod confirmat Abic. asserens argenti viui
potù multis fuisse innoxium: & Mathiolus vt sum-
mum remedium parturientibus proficere asseue-
rat: ex quibus ipse Pareus venenum non esse sibi
persuadet.

Quæ experientiæ non deberent illum conuin-
cere, vt assereret non esse venenum, cum faci-

Iē illis respondeatur experientijs; dicendo, quod
 intermedicamenta quædam celeris, quædam tar-
 dæ, quædam verò tardissimæ actuationis repe-
 riuntur: celeris actuationis est vinum, de quo
 Gallenus inquit quod nihil ipso celerius nutriat;
 tardæ actuationis sunt medicamenta, quæ crassam
 habent substantiam duram & compactam; tar-
 dissimæ actuationis sunt illa quæ crassissimâ & du-
 ram maximèq; pōderosam ipsam substantiam, seu
 substantiæ modum acquisiverunt, in quibus omni-
 bus differentijs etiam latitudo maxima invenitur.

Viuum igitur argentum propter substantiæ
 modum maximè actuationi renititur, & multo-
 ties á corpore sine ipsa detruditur, vt ferrum, au-
 rum, plumbum, & alia metalla; at si ipsum ar-
 gentum actuationem naturalis caloris consequa-
 tur, statim venenata accidentia mortiferaque in-
 ducet; vnde prouenit quod multoties sine no-
 xa in magna quantitate summatur, vt aurum, &
 argentum, quin potius suo pondere humores in
 intestinis contentos & vermes per aluum detru-
 dat, & expellat; & hoc melius sumpto Hydrar-
 giro in magna quantitate contingit, & securius
 assumitur quàm in parua; quia in magna quan-
 titate dispositionem illam quæ ad actuationem
 requiritur comminutionem scilicet & triturationem
 non suscipit magna argenti viui quantitas,
 parua autem optimè tritatur, & comminuitur, ac
 perinde actuationē consequitur, qua interficit &
deleterium existit.

Vel secūdo responderetur maximam cum hū-
moribus turgentibus similitudinem argenti viui
habere in motu illo, huc & illuc & vndiq; fluen-
tem, & quemadmodum turgentes humores prop-
ter inordinatum ipsorum motum natura cum sit
tunc maximè adminiculans leui quodam pharma-
co assumpto sine præparatione & coctione a cor-
pore detruduntur; sic argentum viuum assumptū,
cum motum maximè similem turgentibus humo-
ribus habeat, ponderositate, qua pollet, in ven-
trem & inferiora vergens vi simul naturæ expul-
tricis sine actuacione a corpore expelli necessūm
est, vnde, sicuti turgentes humores leui quodam
pharmaco trahuntur. quia motus ille vndiq; facile
conuertibilis leui medicamento trahēte naturaq;
expellente impetum versus intestina assumit: sic si-
militer assumptum argentum viuum proprio pon-
dere inferiora scandens ad intestina descendit, &
quod in turgentibus humoribus pharmacum facie
inturgente Hydrargiro proprium pondus præf-
tat in vtriusq; natura existente adminiculante, & ad
expulsionem maximè excitata.

Quibus sic positis fundamentis: ad responsio-
nem argumentorum deueniamus, vt nostra de ar-
genti viui qualitate concludatur oratio. Ad primū
quod probat calidum esse ex agitatione nimia
& conturbatione qua fulcitur & omnes humores
Iue Gallica infectos per omnem regionem detur-
bat, Responderetur conturbationem illam & humo-
rum agitationem prouenire ab ipsa argenti viui
agi-

agitatione, quam habet, qua in omnem partē ver-
git, & nullibi consistere potest: at quando sursum
tendit ad caput, palatū ad aliasq; partes superiores
quo motu humores expurgat, prouenit ille mo-
tus ex eo quod maximē igni, eiusq; qualitati, ad-
versatur; & postquam vi caloris naturalis in actū
reducitur argentum viuum, duo apparent, malig-
na scilicet eius qualitas atq; aversio hęc quam cū
calore habet, hac contrarium & inimicū fugiens
contra eius naturam sursum tendit, illa verō hu-
mores conturbat, & sua qualitate maligna inficit
facultatem, excitat expultricem: & ipsam ita irri-
tat, vt per omnem regionem, perquam quoscūq;
humores expellit, expellat, per palatum scilicet,
per sudorem, per resolutionem, atq; per alui flu-
xum; vt pote tum maligna, occultaq; argenti viui
qualitate, tum etiā humoribus illis sic coinquina-
tis maximē opressa.

Ad secundum respondeo effectus illos fundere
& liquare ab humiditate qua humores induratos
emollit & a notiuo partium calore fortiori in con-
trarij præsencia reddito per antiperistasis fieri di-
cendum est. Sicut enim aqua frigida, vt Hippo-
crates, & Gallenus testantur, nempe frigiditate ni-
mia natiuus calor ad interiora per antiperistasis
reuocatus postea fortior e vadens sudorē arcessit:
sic argentum viuum hos effectus accidētaliter cau-
sat reddendo fortiozem naturalem calorem præ-
sencia contrarij ad interiora recurrentem: quo fit
vt humores liquet, & sudores moueat, aliosq; ca-
loris

Hippo. 6.
apbo. & Gal-
lenus 2. ad
Glaucanens
3. simplicis

loris effectus producat.

*Galenus 4.
simplicium
ultimo.*

*Ноне содро
версиями
5. capite.*

Ad tertium respondetur argentum viuum nul-
latenus acre esse, sed solum humores, quos sua
ebullitione commotioneq; mouet acres & morda-
ces esse, & quando acre argentum viuum foret, nō
semper ex saporibus, nec ex secundis qualitatibus
primas fore indagandas Galenus enim 3. & 4. sim-
plici: & Aberro 5. colliget & Abic. 2. canonis ap-
pertē demonstrant iudicium à secundis qualitati-
bus esse debile ei tantū vni fudit Galenus, quod
ab operatione deducitur, scilicet quod calefacit ca-
lidum est, quod refrigerat frigidum facta expe-
riencia in homine temperato, aut in corpore egro-
tante argumento ducto aiuantibus & nocētibus
id enim, à quo calidum corpus lēditur, calidū est,
& a quo frigidum, frigidū est: vnde Vallesius hoc
vnum deducit; nullum esse certum argumenti lo-
cum ad inueniendum cuiuspiam temperamentum
ex secundis qualitatibus, sed ex modo quo nos af-
ficit solum; vt v. g. alba quę calorem attestantur, &
nigra frigiditatem, nix autem frigida sit, multa q;
nigri coloris calida, & sapor cicutæ sit amarus, ci-
cuta autem venenum frigidum est: vnde constat
falsō & malē semper primas qualitates per secun-
darum effectus indagandas fore.

Ad quartum respondetur argenti viui penetra-
tionem prouenire ex inimicitia quam cum calore
à quo est actuatam & antipathia quam cū genere
neruoso, ossibus, dentibus, & alijs partibus semi-
nalibus habet, quod facit, tum propter inimici fu-
gam

gam, tum etiam propter appetitum, quo omne genus feminale attingere cupit, ad quod etiam maxime iuuant res, quæ compositionem vnguenti ingrediuntur, quæ magnam in penetrando vim adipiscuntur, iuuatq; etiam a forti fricatione qua ægro tantes fricantur.

Ad 5. respondetur agilitatem illam argenti, velocemq; eius cursum, & motum assiduum non a calitate prouenire, cum alia eo longè calidiora minime moueantur: nisi atterreitate & aqueitate! quadam, atq; sferica figura in eo admixtis, quo fit vt tãgenti tantum in puncto ipsum Mercurium non ad hæreat facilè, fugiens: vt optimè Consiliator pro-

*Consiliator,
differentia*

151.

pio capite inquit. Ad 6. respondetur dicendo tenuitatem illã quã argentum viuũ post actuationem consequutum est ex eo dimanare: quia post actuationem infumos evanescit & facilè exhalatur querens in exhalationem conuersum partes illas quibus melius ipsum possit conseruari; & exulcerationẽ linguę labiorũ, gingiuarũ, & palatus fieri; quia hæ partes nimis laxę sunt & impetum maligni, errodentisq; humoris nullo modo possunt suscipere, vt Sossa de bubone venereo: quare exulcerationem illam ab humore errodente per illas partes transeunte fieri dicendum est: non verò ab argento viuo cum partes omnes quę tanta fricatione inunguntur non exulcerentur, quod facit quodlibet medicamentum nimis calidum sine fricatione.

Ad

Ad vltimum respondetur quot quot afferuntur testes præcipue Galenum & Abic. (quod ad maiorem pertinet machinam) non de argento viuo natiuo & puro, qualiter in venis fodinarum inuenitur, sed de factitio & calcinato fore intelligendos. Circa alios autem authores non ad eò eis sumus attracti vt non veritati magis, ab ipso siquidem Galeno didiscimus, nulli quantumuis summo plus credendum esse, quàm quantum rationi & experientia est consonum. Et Aristoteles Platonem amicum esse fatetur sed magis amicam veritatem amplectitur.

Sed vt vnica ratione omnibus respondeamus argumentis qua nostra concludatur oratio de argenti viui qualitate, dicimus effectus omnes miraculosos, quos ab argento viuo effici conspiciamus, non a manifesta, nobisq; cognita qualitate fieri sensimus: sed ab occulta indiscibiliq; proprietate dimanare. Ad cuius responsionis confirmationem satis fuisset videre tot contrarios effectus deorsum scilicet ferri sursumq; subleuari, congelationem & liquefactionem illam crassissimæq; suæ substantiæ penetrationem, motum illum inordinatum vndiq; fluctuantem sine extrinseco, nec intrinseco viuo motore: quid enim mouetur præter in suam spheram, quod non ab extrinseco motore seu a viuenti forma moueri dicamus? quid dicam de varijs contrarijs effectibus quos scimus ab vna eademq; qualitate manifesta fieri non posse? contingere enim nequit vt iddem per eandem facultatem eadem

dem rerum contrariarū sit causa quod ex Arist. colligitur: hoc ipsum quod Aristoteles negat in argento videmus, quare aut a duabus contrarijs qualitibus manifesté elucētibus & dominātib; (quod est absurdū) fieri dicendū est; aut ab vna solum occulta & incognita eminenter continente omnium primarum qualitatum vires, & ipsa argentum vivum pro materiæ dispositione circa quam agit operari credendum est.

Arist. 4. meteorū 6. c.

Hæc sufficiant pro huius quæstionis tractatione nunc restat ad quartam huius tractatus partem deuenire: in qua proposui breuiter disputare, vtrum competat caput inungere? quam quæstionem Doctor Sossa in duas diuidit partes. Primo pertractare intendit, vtrum sit rationi consonum vnctionibus argenti viui? Secundo dubitat an caput inungendum sit? circa primam partem varij sunt Doctissimi Doctores qui similem in vnctionem renuunt, veluti est Fracastoreus, Falopius, & Manardus alijq; quam plurimi: sed relictis rationibus, quas pro sua opinione confirmanda longo sermone Doctor Sossa adducit, ex dictis de qualitate argenti viui corolarium infero hac conclusione contentum.

Caput propter malignam argenti viui qualitatem frigidamq; propriam temperaturam, vt iam probatum est, nullatenus inungi debet. Hæc conclusio est ab omnibus recentioribus Doctissimis recepta, & ab illis etiam qui iunturas inungunt: vt videre est apud Ioannem de Vigo, Falopium,
D & Valz

Conclusio de in vnctione capitis.

Valcaçar, aliosq; plurimos, quos taceo breuitati in-
nitens; & illam hac ratione probo 1.

Argentum viuum valet, & efficax est ad sangui-
nis concretionem (quod nullo modo contrarij ne-
gant) ergo melius humores in cerebro contentos
congelabit: consequentia probatur, quia quod ef-
ficax est ad humores & sanguinem congelandum
(cum sit maxima temperamēti distantia inter san-
guinem & argentum) melius id efficiet in humo-
ribus in cerebro contentis; cū citius præstet quod
libet agens inter symbolizantia suum effectū quā
inter disymbola: ergo si sanguinē congelat, a quo
maximè distat argenti viui temperamentum, vt
iam probaui, melius humores cerebri congelabit,
quibus maximè assimilatur.

Secundo sic in fossoribus minarum argenti viui
conspicitur, quod omnes breui temporis spatio,
frigidissimis capitis affectibus corripuntur, non
ob aliam causam nisi propter malignam, & frigi-
dam qualitatem cerebro communicatam: ergo ab
vntione capitis fugiendum est; cum tantam noxā
cerebro pariat, & tamen fossores non inungun-
tur. In cuius confirmationem videndus est Ferne-
lius hæc verba proferens: multos ipse scio, vidis-
ti inde epilepticos euasisse, quod in curanda lue-
venerea, dū vnguentis ex Hydrargiro illinirētur,
non nihil in aurē, & in cerebrū penetrasset, his ne-
quæsto dicas cerebri vetriculos humore multo im-
pleri & obstrui? minimè quidē sed ipsum corruptū
Hydargirij pernitiē laceßiri hæc Fernelius: ergo si

*Fernelius de
abditis re-
rum causis
2. lib. capi-
80 15.*

cau-

causa hoc argentū à simili vnctione fugiendū est.

Tertio probatur, argentum viuum (quidquid alij dicāt) repercussium est nō nisi propter suam exuperantē frigiditatē: omne enim frigidū repercussiuū est, vt Gallenus docet 5. simpli 5. & 11. metho. 15. & 13. metho. 8. ergo humor craneo contentus malignus & Gallicus ad cerebri substātiā non debet repercuti, quin potius ad acutim auocandus, & quidquid incerebro præter naturam continetur expellendum.

*Vide Valeō
sum in com
m. 14. metho.
cap. 5.*

Si dicas non nisi in magnis affectibus caput fore inungendum cum in magnis morbis magna remedia requirantur.

Quarto contra hoc sic insurgo: si caput propter affectus magnitudinem inungendū est (quod per consensum hepatis laborat) melius pars affecta à qua tota dimanat lues deberet inungi; sed pars affecta à qua lues dimanat quæ est iecur non inungitur: ergo nec caput. Aut quæssio dicant mihi cōtrarium asserentes, propter quod iecur non inungitur? quia ipsum met eos conuincet asserere nec cor nec caput: cum omnes ita sint partes ad vitæ conseruationem necessariæ, vt sine illis homo viuere non possit, & illis male affectis non paruo vitæ discrimine?

Quod si vlteriùs respondeant inunctionem capitis leuem fore faciendam: quare eadem etiam leui iecur & cor non erit inungendum.

Præterea quinto probatur nec leui etiam fricatione posse inungi. (Ipsi enim asserunt fortē haud

D 2 facien-

faciendam esse) argentum viuum ita difficilis est
actuatiōis, vt multoties assumpto ipso a corpore
sine noxa expellatur, quia actuatiōem non teri-
git: ergo minus extra actuabitur leui fricatione &
a calore partium externarum, qui debilior multo
est internarum partium calore: ergo vel fortis est
exercenda fricatio, vtrahatur argentum (quod
ab ipsis negatur) aut leuis nullo modo proficiet.

Sexto quæcumq; conuocari opus est ipsa oc-
cludi oportet contraria verò exiccare & aperire
Sexto epid. Hippocratis verbis comprobatum reperitur. Sed
sect. 2. text. gumositates in capite contentas oportet non con-
26. uocare nec occludere: ergo ipsas exiccare &
aperire necessariū est: sed hoc melius efficitur cau-
terijs vt tenet expræssè Sossa: ergo illis erit ven-
dum non verò vnctionibus. Nec etiam emplas-
tro ex duplicato Mercurio cum ex apositione em-
plastri multi etiam visi sint, qui intensioribus dolo-
ribus cruciati numquam amissam sanitatē fuissent:
consequi, nisi actuali cauterio ipsi tumores ape-
rarentur.

Octavo in euacuationibus hoc vnum est obser-
vandū, præcipuè si humor malignus venenatusq;
fuerit, vt per principes partes non transeat; vt ex
Abic colligitur. Sed, humor Gallicus, capite in vn-
cto, non solum transit per partes principes atque
etiam argentum viuum, hoc est per cerebrū quin
potius in ipso cerebro immorari necessarió debet,
quod pro viribus & posse fugiendum est: ergo vn-
ctio capitis etiam erit fugienda. Maior est in bona
medi

medicina recepta, & omni medicorū schola cōfir-
mata & approbata, minor probatur sic: de natura
argenti viui & eius proprietas est quod totum ge-
nus neruosum quærat, & appetat illi adiungi, vt il-
lud offendat, & destruat: ergo humor Gallicus cū
Hydrargiro mixtus necessariō quæret genus ner-
uosum, quod est in cerebrō & spinali medula &
illi adiungetur, maximèq; offendet.

Præterea nono arguitur: humor turgens protin-
us est euacuandus a corpore ne alicui parti prin-
cipali aquiescat, & morbum acutissimum faciat;
ergo Hydrargirū turgens (& quod magis est, ve-
nenosum) protinus euacuandum fuisset, si in cor-
pore esset, & non ad cerebrum avocandum cum
maligno & venenoso humore Gallico.

*Hippo. 2.
apbo. cō cog-
ta medica-
ri &c.*

Decimo sic; ad hoc vnusquisq; debet exerceri
morbis vt prosit vel saltem non noceat, vt opti-
mè nos Hippo. docet: sed tantū ab est vt vntio ca-
tis prosit; quin multi non solūm capitis verum iū-
turarum vntionibus tantūm, peiores multo fue-
runt derelicti & incapaces sanitatis consequendæ,
vt inquit Manardus, cuius hæc sunt verba de Hy-
dargiro: huius enim pharmaci, vulgato modo ex-
tremis mēbris ad moti, tanta est & tā pertinax vis
atq; malignitas, vt qui eo semel curati sūt si (vt ferè
omnibus contingit) in eūdē morbū recidāt nullā
aliā curationē admittant, sed reliqua præsidia etiā
alioqui valde efficacia penitus respuere morbus
videatur: quā rē cum ego annos supra triginta ob-
seruauerim eorū curationem non accipio qui tali

*Manardus
14 epist. 4.*

*Idem Manardus pro
fert hæc ver-
ba citato lo-
co fol. 377.*

auxilio invulgato modo sunt vfi &c. hæc Manardus vnde constat, vt ipse inquit, experientia obseruasse per triginta annorū spatium nullū hoc medicamento fuisse sanatum, etiam si sani visi fuerint; & postea subdit damna & incommoda quæ cerebro veniunt ex Hydrargiri communicatione his verbis. Quantum verò argentū viuum obsit cerebro, præter antiquorum medicorum auctoritatē, cotidiana monstrant experimenta; qui enim bracteas aureas argenteis vasculis super inducunt, quoniam id sine eo facere nequeunt, tremorem totius corporis sæpe incurrunt & quandoq; paralysim, & qui eo extrema mēbra inungunt, statim mala vlcera quæ græci vocant aphtas, in ore sentiunt. Hæc ipse. Dicent ne contrarij Manardum Fernesium, aliosq; doctissimos medicos sine manifesta experientia fuisse locutos? minimè? ergo illis fides præstanda erit in capitis inunctione, si præter experientiam ratione etiam loquuntur.

Nec me facilè ab hac opinione desistent experientia quas ipsi adducunt, cum solum connumerent illos qui tanquam ab errore fuisse sanatos crediderim, & taceant alios quos fortasse multo peiores reliquerunt. Et quid credendum eorum, experientias veras esse si inter sanatos sua vnctione capitis referunt quendam nobilem huius ciuitatis virum, quem alloquens quidam huius ciuitatis peritus medicus; se nūquam fuisse sanatum quin maioribus cruciari malis asseruit.

Et afferunt pro sua opinione fautorem Doctissimum

simum Doctorem Petrum Verdugo, cōmunē omnium magistrum & me nunquam poenitendum quē scio non solū capitis sed etiam iunturarum inunctionem maximē ab horrere; nec credo nisi viderim tantum Doctorem, & medicinę decus Petrum de Victoria huius opinionis inungendi caput a seclā esse. Imō, quod magis est, nec inter medicos Salmanticenses Complutenses regiæ curiæ & Hispalenses vix aliquis reperietur qui hanc defendat, exerceat, & protegat opinionem.

Quod si aliquos sanatos viderint capite inūctos; nō propter eā talis pernitiōsa opinio sequēda est: nam, vt supra dixi, rectū ab errore potuit esse. Sic multoties cōtingit multos à quartanis liberatos fuisse in principio humore existēte erudo, assumpto eleboro aut alio forti & irritanti pharmaco. Quod maximē celebrat Mathiolas cap. de eleboro. Et nihilominus ab Abic. condēnatur capite de quartana, atq; etiam propter proprietatem aliquam individualem, sanitas consequta est, & quartana eleboro aut forti pharmaco a corpore expulsa fuit. Et Hippocrates quandā affert historiam 7. epid. Philonis qui cum febre cum morsu culiculari laborasset vsu rapsiæ sanitati restitutus fuit. Qui etiam si rapsia sanatus fuerit, non propter eā rapsia nos curare debemus; nec alijs sehamoneatis, medicamentis, cum hoc ab Hippocrate non proponatur immitandum sed fugiendum potius. Sic nos asserimus quod etiam si aliqui fuerit sanitati capitis inunctione restituti, non propter eā immitandum.

*Mathiolas
celebrat maximē
summa eleborismū
capite de eleboro.*

tandum est, quin potius fugiendum: nam hæc sanitas aliás sine capitis vnctione consequenda erat vt cotidie videmus capite tophaceis tumoribus, & gumositatibus pleno, sola iunturarũ inunctione, multos persanari, & solo etiã smilacis asperẽ vsũ, aut solo eiusdem smilacis syrupo. Et si illi quibus caput inungitur lesionem aliquando nõ suscipiunt magnam hoc est quia cerebro vt pote alijs partibus humidiori maiorem excrementorum copiam congerenti natura varias patentessq; vias fabricauit, per quas expurgaretur: videlicet aures, oculos, nares, palatum, & commissuras & cũ vias alijs patentiores & in maiori quantitate habeat, nihil mirum quod multoties Hydrargirũ cum humore Gallico intro recurrẽte & repercuso iterũ per ampla foramina detrudatur. Sic optimẽ administramus in phrenitide oxirrodina, quẽ nullatenus administrãda sunt in pleurítico dolore, aut in aliqua partium internarũ nobilium inflammatione. Hæ igitur experientie valde periculosæ, & perniciosæ sunt, cum ipsum experimentum periculosum sit vt Hippo. docet, nõ igitur his experientijs adiũgi debemus ita periculosis & incertis: alijs rationibus quas pro sua opinione confirmanda afferunt ex dictis de argenti viui qualitate facile respõderi potest & breuitati innitens plus temporis in longis relationibus & casibus, vt contrarij faciunt consumere nullo hoc enim potius tædium parit quã in legendo suauitatem

Vale.